

M10 – KMETIJSKO-OKOLJSKA-PODNEBNA PLAČILA

Opis ukrepa

Namen:

- vzpostaviti ravnotežje med potrebo po pridelavi hrane in varovanjem okolja ter spodbuditi KMG, da bi s kmetijskimi zemljišči gospodarila na način, ki zmanjšuje vplive kmetovanja na okolje, prispeva k blaženju in prilagajanju podnebnim spremembam ter zagotavlja izvajanje družbeno pomembnih storitev in neblagovnih javnih dobrin.

Ukrep M10 podpira kmetijstvo v njegovi okoljski funkciji in je namenjen spodbujanju nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks, ki so usmerjene v:

- ohranjanje biotske raznovrstnosti in krajine;
- ustrezno gospodarjenje z vodami in upravljanje s tlemi;
- blaženje in prilagajanje kmetovanja podnebnim spremembam.

Podprta bodo tista KMG, ki bodo izpolnjevala pogoje upravičenosti, splošne pogoje in zahteve v okviru izbranih operacij.

Pogoji upravičenosti

Ob vstopu v ukrep M10 mora KMG:

- imeti najmanj 1 hektar kmetijskih površin v smislu 4. člena Uredbe 1307/2013/EU;
- biti vpisano v register kmetijskih gospodarstev, v skladu s predpisom, ki ureja register kmetijskih gospodarstev;
- opraviti 6-urni program usposabljanja s področja kmetijsko okoljskih in kmetijsko podnebnih vsebin;
- imeti izdelan program aktivnosti kmetijskega gospodarstva, ki je elektronski dokument, pripravljen kot rezultat svetovalne storitve.

Splošni pogoji

Upravičenec mora:

- opraviti program usposabljanja v obsegu najmanj 4 ure letno v zvezi s kmetijsko okoljsko podnebnimi vsebinami;
- v prvih treh letih trajanja obveznosti najmanj enkrat uporabiti storitev svetovanja, v okviru katere se upravičencu svetuje glede pogojev in zahtev ter pravilnega izvajanja prevzetih kmetijsko okoljsko podnebnih obveznosti;
- ves čas trajanja obveznosti voditi evidenco o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri ukrepu M10;
- upoštevati prepoved uporabe blata iz komunalnih čistilnih naprav.

Operacije

Ukrep M10 vključuje nadstandardne kmetijske prakse in se izvaja prek naslednjih operacij:

1. Poljedelstvo in zelenjadarstvo;
2. Hmeljarstvo;
3. Sadjarstvo;
4. Vinogradništvo;
5. Trajno travinje I;
6. Trajno travinje II;
7. Posebni traviščni habitati;
8. Traviščni habitati metuljev;
9. Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov;
10. Steljniki;
11. Vodni viri;
12. Ohranjanje habitatov strmih travnikov;

13. Grbinasti travniki;
14. Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri;
15. Planinska paša;
16. Visokodebelni travniški sadovnjaki;
17. Ohranjanje mejic;
18. Reja lokalnih pasem, ki jim grozi prenehanje reje;
19. Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija.

Določene operacije se lahko izvajajo na območju celotne Slovenije in prispevajo k varovanju okolja nasploh, nekatere operacije pa se lahko izvajajo na omejenih območjih, ki so problematična z vidika onesnaževanja kmetijskega izvora (prispevna območja vodnih teles površinskih voda in vodnih teles podzemne vode iz Načrta upravljanja voda) in območjih, ki so pomembna za ohranjanje biotske raznovrstnosti (ekološko pomembna območja posebnih traviščnih habitatov, traviščnih habitatov metuljev in steljnikov, območja pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov ter območje pojavljanja medveda in volka).

Upravičenci, katerih površine ležijo na ekološko pomembnih območjih posebnih traviščnih habitatov, traviščnih habitatov metuljev in steljnikov ter območjih pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov, se lahko vključijo v operacijo Trajno travinje I in operacijo Trajno travinje II le, če se istočasno vključijo tudi v izvajanje vsaj ene izmed naravovarstvenih operacij, z najmanj 20 % površin trajnega travinja, ki ležijo znotraj prej omenjenih območjih. Tudi če se upravičenci vključijo le v izvajanje naravovarstvenih operacij, morajo te operacije izvajati na najmanj 20 % površin trajnega travinja znotraj prej navedenih območij.

Upravičenci, katerih površine ležijo na prispevnih območjih vodnih teles površinskih voda in območjih vodnih teles podzemne vode iz Načrta upravljanja voda, se v izvajanje operacije Poljedelstvo in zelenjadarstvo lahko vključijo le, če se istočasno vključijo tudi v izvajanje operacije Vodni viriz najmanj 30 % njivskih površin na območju Dravske kotline in najmanj 20 % njivskih površin na drugih območjih iz Načrta upravljanja voda.

Tudi če se upravičenci vključijo le v izvajanje operacije Vodni viri, morajo to operacijo na območju Dravske kotline iz Načrta upravljanja voda izvajati na najmanj 30 % njivskih površin, na drugih območjih iz Načrta upravljanja voda pa na najmanj 20 % njivskih površin.

Trajanje obveznosti

Upravičenec se z vstopom v ukrep M10 obveže, da bo na KMG ta ukrep izvajal ves čas trajanja obveznosti (najmanj pet let). Odstopanja od te obveznosti so dovoljena v skladu z Uredbo 1305/2013/EU.

Po zaključku petletne obveznosti bo mogoče letno podaljšanje te obveznosti.

Velikost površine

Najmanjša strnjena površina kmetijskega zemljišča iste vrste dejanske rabe za izvajanje posamezne zahteve je 0,1 hektar. Na KMG mora biti v posamezno zahtevo vključenih najmanj 0,3 hektarje površin, razen če za posamezne operacije ni drugače določeno.

Višina plačil

Plačila za naravovarstvene operacije in operacije namenjene varovanju vodnih virov ter ohranjanju krajine krijejo vse dodatne stroške in celoten izgubljen prihodek zaradi prevzete obveznosti (100 %), druge operacije pa 60 % dodatnih stroškov in izgubljenega prihodka zaradi prevzete obveznosti.

Najvišje možno plačilo glede na Prilogo II Uredbe 1305/2013/EU:

- njivske površine: 600 EUR/hektar letno;
- trajni nasadi: 900 EUR/hektar letno;
- trajno travinje: 4500 EUR/hektar letno.

Opis operacij

01. Poljedelstvo in zelenjadarstvo

Operacija vključuje obvezni in izbirne zahteve. Upravičenec mora izvajati obvezni zahtevi, lahko pa izbere tudi eno ali več izbirnih zahtev te operacije.

A. Obvezni zahtevi

POZ_KOL: Petletni kolobar

Namen:

- ohranjanje rodovitnosti tal;
- izboljšanje kakovosti tal;
- fitosanitarni učinki (manjša zapleveljenost, manjša prisotnost škodljivcev in povzročiteljev bolezni);
- izboljšanje biotske raznovrstnosti;
- varovanje voda.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 114,78 EUR/hektar letno.

POZ_NMIN: Nmin analiza

Namen:

- določitev optimalnega odmerka dušika glede na dejansko stanje zaloge nitratnega dušika v določeni razvojni fazi kmetijske rastline;
- nadzorovana uporaba dušičnih gnojil in s tem zmanjšuje nevarnost za izpiranje in onesnaženje podtalnice z nitrati;
- zmanjšanje vsebnosti nitratov v vodi.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 22,62 EUR/hektar letno.

B. Izbirne zahteve

POZ_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak

Namen:

- zmanjšanje izgub amonijaka in posledično zmanjšanje eutrofikacije naravnega okolja;
- zmanjševanje obremenjevanja okolja s smradom;
- izboljšati učinkovitost kroženja dušika in posledično zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov (didušikovega oksida);
- spodbujanje mikrobne aktivnosti in s tem izboljšanje strukture tal.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 95,28 EUR/hektar letno.

POZ_POD: Setev rastlin za podor (zeleno gnojenje)

Namen:

- izboljšanje strukture tal;
- zmanjšanje zapleveljenost;
- obogatitev tal z organsko snovjo in hranili;
- povečevanje deleža humusa v tleh;
- izboljšanje zračno vodnega režima v tleh;
- zmanjšanje porabe gnojil.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 126,00 EUR/hektar letno.

POZ_FFSM: Uporaba protiinsektnih mrež

Namen:

- zmanjšanje rabe insekticidov;
- izboljšanje biotske raznovrstnosti;
- zmanjšanje porabe fosilnih goriv in manj izpustov v zrak.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 215,34 EUR/hektar letno.

POZ_FFVS: Uporaba samo fitofarmaceutskih sredstev, ki so dovoljena na najožjih vodovarstvenih območjih

Namen:

- zmanjšanje obremenjevanja okolja;
- uporaba okolju prijaznih sredstev;
- izboljšanje stanja tal in voda;
- preprečevanje izpiranja aktivnih snovi fitofarmaceutskih sredstev v podzemne vode.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 26,52 EUR/hektar letno.

POZ_MEHZ: Uporaba zastirk ali mehansko zatiranje plevelov

Namen:

- zatiranje plevelov brez uporabe herbicidov;
- odvrčanje nekaterih škodljivcev;
- spodbujanje koristnih organizmov v tleh;
- zadrževanje vlage v tleh;
- zaščita rastlin pred ekstremnimi temperaturami;
- izboljšanje teksture in strukture tal;
- ustvarjanje ustrezne mikroklimе z zastirkami, ki omogoča življenje koristnim organizmom.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 89,46 EUR/hektar letno.

POZ_KONZ: Konzervirajoča obdelava tal

Namen:

- ohranjanje strukture tal;
- ohranjanje zaloge vlage v tleh in hranil;
- povečanje mikrobiološke aktivnosti tal;
- zmanjševanje erozije;
- zmanjšanje neposrednih izpustov CO₂ v ozračje.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 40,68 EUR/hektar letno.

POZ_ZEL: Ozelenitev njivskih površin

Namen:

- izboljšanje stanja tal in voda;
- izboljšanje rodovitnosti in strukture tal;
- povečevanje mikrobiološke aktivnosti tal;
- preprečevanje izpiranja hranil v podtalje;
- varovanje tal pred škodljivimi vplivi vremena (zaskorjenost, izguba vlage, erozija);
- zmanjševanje zapleveljenosti.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 113,88 EUR/hektar letno.

POZ_NEP: Neprezimni medonosni posevki

Namen:

- izboljšanje stanja tal in voda;
- preprečevanje izpiranja hranil v podtalje;
- izboljšanje rodovitnosti in strukture tal;
- povečanje vsebnosti humusa v tleh;
- povečevanje mikrobiološke aktivnosti tal;
- zmanjšanje erozije tal;
- zmanjšanje pojava bolezni, škodljivcev in plevelov;
- povečanje biotske raznovrstnosti;
- zagotovitev naravne paše za čebele;
- podaljšanje pašne sezone za čebele v pozno jesen in zmanjšanje potrebe po krmljenju čebel s sladkorjem, povečanje odpornosti in boljša prezimitev čebeljih družin.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 93,60 EUR/hektar letno.

02. Hmeljarstvo

Operacija vključuje obvezni in izbirne zahteve. Upravičenec mora izvajati obvezni zahtevi, lahko pa izbere tudi eno ali več izbirnih zahtev te operacije.

A. Obvezni zahtevi

HML_POKT: Pokritost tal v medvrstnem prostoru

Namen:

- obogatitev tal z organsko snovjo in hranili;
- povečevanje vsebnosti humusa v tleh;
- manjše izpiranje dušika;
- preprečevanje gaženja tal;
- zmanjšanje zapleveljenosti;
- zmanjševanje števila škodljivcev v tleh.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 100,80 EUR/hektar letno.

HML_NMIN: Nmin analiza

Namen:

- določitev optimalnega odmerka dušika glede na dejansko stanje zaloge nitratnega dušika v tleh v določeni razvojni fazi hmelja;
- zmanjšanje ostankov nitratov v vodi;
- zmanjšanje ostankov nitratov v tleh po spravilu in nitratov pri pridelkih hmelja;
- nadzorovana raba dušika in optimalno gnojenje z dušikom.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 22,86 EUR/hektar letno.

B. Izbirne zahteve

HML_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak

Namen:

- zmanjšanje izpustov amonijaka in posledično zmanjšanje evtrofikacije naravnega okolja;
- zmanjševanje obremenjevanja okolja s smradom;
- spodbujanje mikrobne aktivnosti in s tem izboljšanje strukture tal;

- učinkovitejše kroženje dušika in posledično zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov (didušikovega oksida).

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 95,34 EUR/hektar letno.

HML_KOMP: Kompostiranje rastlinskih odpadkov po obiranju hmelja

Namen:

- preprečevanje nekontroliranega gnitja, samovžiga hmeljevine in smradu;
- pridobivanje kvalitetne organske mase in njeno vračanje na kmetijska zemljišča;
- preprečevanje širjenja škodljivih organizmov;
- zmanjšano izpiranje lahko topnih organskih kislin in hranil.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 27,60 EUR/hektar letno.

HML_BIOV: Uporaba hitro razgradljivih vodil

Namen:

- z uporabo biorazgradljivih vrvic zmanjšati obremenitev okolja zaradi polipropilenske vrvice;
- trajnostno in okoljevarstveno kmetovanje.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 158,10 EUR/hektar letno.

03. Sadjarstvo

Operacija vključuje obvezni in izbirne zahteve. Upravičenec mora izvajati obvezni zahtevi, lahko pa izbere tudi eno ali več izbirnih zahtev te operacije.

A. Obvezni zahtevi

SAD_VABE: Uporaba feromonskih in lepljivih vab za potrebe spremljanja škodljivih organizmov

Namen:

- ugotavljanje številčnosti in časa pojava škodljivcev kot merilo potrebnih ukrepov varstva;
- natančnejša določitev praga škodljivosti in časa tretiranja;
- zmanjšana raba fitofarmaceutskih sredstev – insekticidov;
- večja biotska raznovrstnost;
- večje število koristnih organizmov in naravnih sovražnikov škodljivcev.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 144,96 EUR/hektar letno.

SAD_EKGN: Gnojenje samo z gnojili, ki so dovoljena v ekološki pridelavi

Namen:

- izboljšanje strukture in rodovitnosti tal;
- povečanje odpornosti rastlin pred boleznimi;
- povečevanje vsebnosti organske snovi v tleh;
- povečanje mikrobiološke aktivnosti tal.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 69,24 EUR/hektar letno.

B. Izbirne zahteve

SAD_KONF: Uporaba metode zbeganja in dezorientacije

Namen:

- zmanjšana raba insekticidov.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 180,30 EUR/hektar letno.

SAD_MEHZ: Mehansko zatiranje plevelov (pod drevesi)

Namen:

- zatiranje plevelov brez herbicidov;
- spodbujanje koristnih organizmov v tleh;
- zadrževanje vlage v tleh.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 155,10 EUR/hektar letno.

SAD_POKT: Pokritost tal v medvrstnem prostoru z negovano ledino

Namen:

- zmanjšanje izpiranja snovi v površinske in talne vode;
- razvoj koristnih žuželk, čebel in talnih organizmov;
- obogatitev tal z organsko snovjo in hranili;
- izboljšanje zračno vodnega režima v tleh;
- zaščita tal pred vetrno in vodno erozijo;
- povečanje vsebnosti humusa in organske snovi v tleh.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 114,96 EUR/hektar letno.

04. Vinogradništvo

Operacija vključuje obvezni in izbirne zahteve. Upravičenec mora izvajati obvezni zahtevi, lahko pa izbere tudi eno ali več izbirnih zahtev te operacije.

A. Obvezni zahtevi

VIN_VABE: Uporaba feromonskih in lepljivih vab za potrebe spremljanja škodljivih organizmov

Namen:

- ugotavljanje številčnosti in časa pojava škodljivcev kot merilo potrebnih ukrepov varstva rastlin;
- natančnejša določitev praga škodljivosti in časa tretiranja;
- zmanjšana raba fitofarmaceutskih sredstev - insekticidov;
- večja biotska raznovrstnost;
- večje število koristnih organizmov in naravnih sovražnikov škodljivcev.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- nagib do 35 %: 143,04 EUR/hektar letno;
- nagib nad 35 %: 188,10 EUR/hektar letno.

VIN_EKGN: Gnojenje samo z gnojili, ki so dovoljena v ekološki pridelavi

Namen:

- izboljšanje strukture in rodovitnost tal;
- povečanje odpornost rastlin pred boleznimi;
- povečanje vsebnosti organske snovi v tleh;
- povečanje mikrobiološke aktivnosti tal.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- nagib do 35 %: 76,80 EUR/hektar letno,
- nagib nad 35 %: 96,96 EUR/hektar letno.

B. Izbirne zahteve

VIN_KONF: Uporaba metode konfuzije in dezorientacije

Namen:

- zmanjšana raba insekticidov.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- nagib do 35 %: 180,30 EUR/hektar letno.

VIN_MEHZ: Mehansko zatiranje plevelov (pod trtami)

Namen:

- obvladovanje plevelov brez herbicidov;
- večja biotska raznovrstnost in biološka aktivnost tal ter izboljšanje rodovitnosti tal;
- spodbujanje koristnih organizmov v tleh;
- zadrževanje vlage v tleh.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- nagib do 35 %: 163,44 EUR/hektar letno,
- nagib nad 35 %: 227,10 EUR/hektar letno.

VIN_POKT: Pokritost tal v medvrstnem prostoru z negovano ledino

Namen:

- preprečevanje erozije;
- razvoj koristnih žuželk, čebel in talnih organizmov;
- zmanjšanje izpiranja in površinskega premeščanja fitofarmaceutskih sredstev iz vinogradov;
- obogatitev tal z organsko snovjo in hranili;
- izboljšanje zračno vodnega režima v tleh.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- nagib do 35 %: 105,42 EUR/hektar letno,
- nagib nad 35 %: 171,12 EUR/hektar letno.

VIN_MEDV: Pokritost tal čez zimo v vinogradih, kjer medvrstni prostor ni pokrit z negovano ledino

Namen:

- obogatitev tal z organsko snovjo in hranili;
- izboljšanje zračno vodnega režima v tleh.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- nagib do 35 %: 105,42 EUR/hektar letno,
- nagib nad 35 %: 171,12 EUR/hektar letno.

05. Trajno travinje I

Operacija vključuje obvezno in izbirne zahteve. Upravičenec mora izvajati obvezno zahtevo, lahko pa izbere tudi eno ali več izbirnih zahtev te operacije. Ob obvezni in izbirnih zahtevah velja za operacijo omejitev intenzivnost gospodarjenja z največjo dovoljeno obtežbo kmetijskih zemljišč z živino. S to operacijo je omogočen vstop tistim kmetom, ki zaradi različnih razlogov ne želijo v celoti opustiti siliranja in se zaradi tega ne morejo vključiti v operacijo Trajno travinje II (obvezna zahteva TRZ_II_OSIL: Opustitev siláže).

A. Obvezna zahteva

TRZ_I_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenelega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10% površine travnika

Namen:

- ohranjanje in povečanje možnosti preživetja ogroženim vrstam žuželk (metuljev, kobilic) in drugim malim živalim na travniku (ohranjanje biotske raznovrstnosti v naravi);
- omogočanje semenitve rastlin in ohranjanje rastlinskih vrst, ki so značilne za naravno travinje.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 50,04 EUR/hektar letno.

B. Izbirne zahteve

TRZ_I_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak

Namen zahteve:

- zmanjšanje izpustov amonijaka in posledično zmanjšanje evtrofikacije naravnega okolja;
- učinkovitejše kroženje dušika in posledično tudi zmanjšanje izpustov didušikovega oksida (toplogredni plin),
- zmanjševanje obremenjevanja okolja s smradom.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 38,52 EUR/hektar letno.

TRZ_I_MRVA: Spravilo mrve s travinja

Namen:

- ohranjanje vrstno bogatih travnikov;
- zagotavljanje možnosti preživetja nevretenčarjev, ki predstavljajo hrano drugim vrstam;
- zmanjšanje uporabe polietilenske folije.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 25,26 EUR/hektar letno.

TRZ_I_OSIL: Opustitev silaže

Namen:

- ohranjanje vrstno bogatih travnikov;
- zagotavljanje možnosti preživetja nevretenčarjev, ki predstavljajo hrano drugim vrstam;
- izboljšanje strukture njivskih tal;
- zmanjšanje obremenjevanja voda z nitrati in okolja z ostanki fitofarmaceutskih sredstev.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 45,84 EUR/hektar letno.

06. Trajno travinje II

Operacija vključuje obvezno in izbirni zahtevi. Upravičenec mora izvajati obvezno zahtevo, lahko pa izbere tudi eno ali obe izbirni zahtevi te operacije. Ob obvezni in izbirnih zahtevah velja za operacijo omejitev intenzivnosti gospodarjenja z največjo dovoljeno obtežbo kmetijskih zemljišč z živino. S to operacijo je omogočen vstop tudi tistim kmetom, ki nimajo travnikov velikosti nad 1 ha in se zaradi tega ne morejo vključiti v operacijo Trajno travinje I (obvezna zahteva TRZ_I_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha v tekočem letu na travniku površina strnjenelega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10% površine travnika).

A. Obvezna zahteva

TRZ_II_OSIL: Opustitev silaže

Namen:

- ohranjanje vrstno bogatih travnikov;
- zagotavljanje možnosti preživetja nevretenčarjev, ki predstavljajo hrano drugim vrstam;
- izboljšanje strukture njivskih tal;
- zmanjšanje obremenjevanja voda z nitrati in okolja z ostanki fitofarmacevtskih sredstev.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 45,84 EUR/hektar letno.

B. Izbirni zahtevi

TRZ_II_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenege nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10% površine travnika

Namen:

- ohranjanje in povečanje možnosti preživetja ogroženim ogroženih vrstam žuželk (metuljev, kobilic) in drugim malim živalim na travniku (ohranjanje biotske raznovrstnosti v naravi);
- omogočanje semenitve rastlin in ohranjanje rastlinskih vrst, ki so značilne za naravno travinje.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 50,04 EUR/hektar letno.

TRZ_II_NIZI: Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak

Namen:

- zmanjšanje izpustov amonijaka in posledično zmanjšanje evtrofikacije naravnega okolja;
- učinkovitejše kroženje dušika in posledično tudi zmanjšanje izpustov didušikovega oksida (toplogredni plin);
- zmanjševanje obremenjevanja okolja s smradom.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 41,64 EUR/hektar letno.

07. Posebni traviščni habitati

Operacija vključuje obvezni in izbirni zahtevi. Upravičenec mora izvajati obvezni zahtevi, lahko pa izbere tudi eno ali obe izbirni zahtevi te operacije.

A. Obvezni zahtevi

HAB_KOS: Košnja/paša ni dovoljena do 30.6.

Namen:

- zaustavitev trenda izgube vrstno bogatih travnikov, ki je posledica prezgodnje in prepogoste košnje;
- ohranjanje genskega fonda travniških vrst in vrstne pestrosti.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- HAB1 (oportuniteta): 238,20 EUR/hektar letno,
- HAB2: 157,50 EUR/hektar letno.

HAB_ORGG: Gnojenje samo z organskimi gnojili v omejeni količini

Namen:

- ohranjanje kvalifikacijskih Natura 2000 vrst in habitatnih tipov, ki so neposredno vezani na ekstenzivne, vrstno bogate travnike (ohranjanje posebnih traviščnih habitatov).

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- HAB1 (oportuniteta) in HAB2: 25,60 EUR/hektar letno.

B. Izbirni zahtevi

HAB_MRVA: Spravilo mrve s travinja

Namen:

- ohranjanje vrstno bogatih travnikov;
- zagotavljanje možnosti preživetja nevretenčarjev, ki predstavljajo hrano drugim vrstam;
- zmanjšanje uporabe polietilenske folije;
- ohranjanje mozaičnosti krajine.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- HAB1 (oportuniteta) in HAB2: 7,10 EUR/hektar letno.

HAB_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenege nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10% površine travnika

Namen:

- ohranjanje in povečanje možnosti preživetja ogroženim vrstam ptic, metuljev in drugim malim živalim na travniku (ohranjanje biotske pestrosti v naravi);
- omogočanje semenitve rastlin in ohranjanje rastlinskih vrst, ki so značilne za naravno travinje.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- HAB1 (oportuniteta) in HAB2: 42,50 EUR/hektar letno.

08. Traviščni habitati metuljev

Operacija vključuje dve obvezni zahtevi in izbirno zahtevo. Upravičenec mora izvajati obvezni zahtevi, lahko pa izvaja tudi izbirno zahtevo te operacije.

A. Obvezne zahteve

MET_KOS: Košnja/paša ni dovoljena med 15.6. in 15.9.

Namen:

- ohranjanje ustreznega habitata (življenjskega prostora) za metulje mravljiščarje;
- ohranjanje populacij metuljev mravljiščarjev;
- ohranjanje travniških habitatnih tipov, ki uspevajo na oligotrofnih tleh.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- MET1 (oportuniteta): 238,20 EUR/hektar letno;
- MET2: 142,20 EUR/hektar letno.

MET_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenege nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10% površine travnika

Namen:

- ohranjanje in povečanje možnosti preživetja ogroženih vrst žuželk (metuljev, kobilic) in drugih živali na travniku (ohranjanje biotske raznovrstnosti v naravi);
- omogočanje semenitve rastlin in ohranjanje rastlinskih vrst, ki so značilne za naravno travinje.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- MET1 (oportuniteta) in MET2: 28,70 EUR/hektar letno.

B. Izbirna zahteva

MET_MRVA: Spravilo mrve s travinja

Namen:

- ohranjanje vrstno bogatih travnikov;
- zagotavljanje možnosti preživetja nevretenčarjev, ki predstavljajo hrano drugim vrstam;
- zmanjšanje uporabe polietilenske folije.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- MET1 (oportuniteta) in MET2: 8,10 EUR/hektar letno.

09. Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov

Operacija vključuje obvezno in izbirno zahtevo. Upravičenec mora izvajati obvezno zahtevo, lahko pa izbere tudi izbirno zahtevo te operacije.

A. Obvezna zahteva

VTR_KOS: Košnja ni dovoljena pred 1.8.

Namen:

- ohranjanje travniških vrst ptic, ki gnezdijo na tleh (kosec, repaljščica in druge talne gnezdilke);
- ohranjanje travniških habitatnih tipov, ki uspevajo na oligotrofnih tleh;
- ohranjanje ustreznega habitata (primerne gostote travne ruše);
- preprečevanje erozije in ohranjanje rodovitnosti tal (pregaženost, zbitost tal).

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- VTR1 (oportuniteta): 258,40 EUR/hektar letno;
- VTR2: 158,20 EUR/hektar letno.

B. Izbirna zahteva

VTR_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenelega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10% površine travnika

Namen:

- ohranjanje in povečanje možnosti preživetja ogroženih vrst žuželk (metuljev, kobilic) in drugih živali na travniku (ohranjanje biotske raznovrstnosti v naravi);
- omogočanje semenitve rastlin in ohranjanje rastlinskih vrst, ki so značilne za naravno travinje;
- zagotavljanje ugodnega stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov območij Natura 2000.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- VTR1 (oportuniteta) in VTR2: 20,10 EUR/hektar letno.

10. Steljniki

Operacija Steljniki vključuje dve obvezni zahtevi.

STE_KOS: Košnja/paša ni dovoljena do 25.8.

Namen:

- ohranjanje steljnikov (travniki, ki se kosijo v poznem poletju);
- ohranjanje barjanskega okarčka (*Coenonympha oedippus*);
- ohranjanje travniških vrst ptic;

- preprečevanje opuščanja kmetijske rabe in zaraščanja travnikov;
- semenitev in povečevanje vrstne pestrosti trav;
- ohranjanje travniških habitatnih tipov, ki uspevajo na oligotrofnih tleh.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- STE1 (oportuniteta): 238,20 EUR/hektar letno;
- STE2: 138,00 EUR/hektar letno.

STE_NPAS: Za GERK-e, ki so večji od 1 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjene nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10% površine travnika

Namen:

- ohranjanje in povečanje možnosti preživetja ogroženih vrst žuželk (metuljev, kobilic) in drugih živali na travniku (ohranjanje biotske raznovrstnosti v naravi), omogočanje semenitve rastlin in ohranjanje rastlinskih vrst, ki so značilne za naravno travinje;
- zagotavljanje ugodnega stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov območij Natura 2000.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji):

- STE1 (oportuniteta) in STE2 : 20,10 EUR/hektar letno .

11. Vodni viri

Operacija vključuje obvezni in izbirni zahtevi. Upravičenec mora izvajati obvezni zahtevi, lahko pa izbere tudi eno ali obe izbirni zahtevi te operacije.

Zahteve se izvajajo na prispevnih območjih vodnih teles površinskih voda in območjih vodnih teles podzemne vode iz Načrta upravljanja voda.

A. Obvezni zahtevi

VOD_ZEL: Ozelenitev njivskih površin

Namen:

- izboljšanje stanja tal in voda;
- izboljšanje rodovitnosti in strukture tal;
- povečevanje mikrobiološke aktivnosti tal;
- preprečevanje izpiranja hranil v podtalje;
- varovanje tal pred škodljivimi vplivi vremena (zaskorjenost, izguba vlage, erozija);
- zmanjševanje zapleveljenosti.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 189,80 EUR/hektar letno.

VOD_FFSV: Uporaba samo fitofarmaceutskih sredstev, ki so dovoljena na najožjih vodovarstvenih območjih

Namen:

- zmanjšanje obremenjevanje okolja;
- uporaba okolju prijaznih sredstev;
- izboljšanje stanja tal in voda;
- preprečevanje izpiranja aktivnih snovi fitofarmaceutskih sredstev v podzemne vode.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 44,20 EUR/hektar letno.

B. Izbirni zahtevi

VOD_NEP: Neprezimni medonosni posevki

Namen:

- izboljšanje stanja tal in voda;
- preprečevanje izpiranja hranil v podtalje;
- izboljšanje rodovitnosti in strukture tal;
- povečanje vsebnosti humusa v tleh;
- povečevanje mikrobiološke aktivnosti tal;
- zmanjšanje erozije tal;
- zmanjšanje pojava bolezni, škodljivcev in plevelov;
- povečanje biotske raznovrstnosti;
- zagotovitev naravne paše za čebele;
- podaljšanje pašne sezone za čebele v pozno jesen in zmanjšanje potrebe po krmljenju čebel s sladkorjem, povečanje odpornosti in boljša prezimitev čebeljih družin.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 156,00 EUR/hektar letno.

VOD_POD: Setev rastlin za podor (zeleno gnojenje)

Namen:

- obogatitev tal z organsko snovjo in hranili;
- povečevanje vsebnosti humusa v tleh;
- izboljšanje zračno vodnega režima v tleh;
- izboljšanje stanja tal in voda;
- zmanjševanje izpiranja hranil in fitofarmaceutskih sredstev v podzemne vode.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 210,00 EUR/hektar letno.

12. Ohranjanje habitatov strmih travnikov

Namen:

- ohranjanje vrstne pestrosti in biotske raznovrstnosti;
- ohranjanje habitatov za mnoge rastlinske in živalske vrste;
- preprečevanje gaženja travne ruše;
- ohranjanje mozaičnosti kmetijske krajine;
- preprečevanje opuščanja kmetijske rabe in zaraščanja.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 217,50 EUR/hektar letno.

13. Grbinasti travniki

Namen:

- ohranjanje redkega fenomena naravne in kulturne dediščine;
- ohranjanje vrstne pestrosti in biotske raznovrstnosti;
- ohranjanje habitatov za mnoge rastlinske in živalske vrste;
- preprečevanje gaženja travne ruše;
- preprečevanje izravnavanja grbinastih travnikov in ohranjanje krajinskih značilnosti;
- preprečevanje opuščanja kmetijske rabe in zaraščanja.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 144,20 EUR/hektar letno.

14. Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri

Namen:

- zagotavljanje sobivanja velikih zveri in domačih živali;
- ohranjanje ugodnega stanja populacij velikih zveri (rjavega medveda in volka)
- ohranjanje kvalifikacijskih travniških habitatnih tipov in vrst na območjih Natura 2000.

Operacija se izveja v treh zahtevah:

- KRA_OGRM: Varovanje črede z visokimi preničnimi varovalnimi elektroograjami in elektromrežami;
- KRA_VARPA: Varovanje črede ob prisotnosti pastirja;
- KRA_VARPP: Varovanje črede s pastirskimi psi.

KRA_OGRM: Varovanje črede z visokimi preničnimi varovalnimi elektroograjami in elektromrežami

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 119,90 EUR /hektar letno.

KRA_VARPA: Varovanje črede ob prisotnosti pastirja

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 112,60 EUR/hektar letno.

KRA_VARPP: Varovanje črede s pastirskimi psi

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 107,60 EUR/hektar letno.

15. Planinska paša

Namen:

- ohranjanje krajinske raznovrstnosti planin in visokogorskih travnišč;
- preprečevanje prepašenosti in zgaženosti travne ruše;
- preprečevanje intenzifikacije.

Operacija se izvaja se v dveh zahtevah:

- KRA_CRED: Paša po čredinkah na planini;
- KRA_PAST: Planinska paša s pastirjem.

KRA_CRED: Paša po čredinkah na planini

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 64,30 EUR/hektar letno.

KRA_PAST: Planinska paša s pastirjem

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 112,60 EUR/hektar letno.

16. Visokodebelni travniški sadovnjaki

Namen:

- ohranjanje ustrezne oskrbe travniških sadovnjakov;
- ohranjanje tradicionalne kulturne krajine in biotske raznovrstnosti (habitatov za mnoge vrste rastlin ter ptic in drugih živali);
- zagotavljanje ugodnega stanja kvalifikacijskih vrst ptic območij Natura 2000, ki gnezdijo in se prehranjujejo v travniških sadovnjakih.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 204,20 EUR/hektar letno.

17. Ohranjanje mejic

Namen:

- ohranjanje mejic na različnih vrstah rabe kmetijskih zemljišč;
- omejevanje širjenja za kmetijstvo škodljivih organizmov;
- ohranjanje življenjskega prostora za kmetijstvo pomembnih žuželk;
- ohranjanje biotske raznovrstnosti v kmetijski krajini;
- zmanjševanje negativnih vplivov vetra, suše, neurij, toče;
- preprečevanje erozije;
- zagotavljanje lokalno ugodnejše mikroklima.

Višina plačila (100 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 1,60 EUR/tekoči meter letno (79,90 EUR/hektar letno).

18. Reja lokalnih pasem, ki jim grozi prenehanje reje

Namen:

- ohranjanje lokalnih pasem domačih živali (avtohtone in tradicionalne pasme - govedo, konji, prašiči, ovce, koze, kokoši);
- izboljšanje stanja biotske in genske raznovrstnosti s preprečevanjem izgube biološkega materiala, prilagojenega določenemu okolju;
- učinkovitejši izkoristek naravnih danosti in potencialov zaradi prilagojenosti lokalnih pasem na podnebne in druge pogoje reje;
- lokalne pasme so bolj primerne za kmetovanje z manjšimi vnosi (low-input kmetovanje);
- večja vzdržljivost lokalnih pasem ob naravnih nesrečah (npr., suša).

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 116,17 EUR/GVŽ letno.

19. Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija

Namen:

- varovanje in ohranjanje izvirnih lastnosti in genske variabilnosti avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin (žita, koruza, krompir, oljnice, krmne rastline, zelenjadnice, hmelj, sadne rastline in vinska trta);
- ohranjanje rastlinskih genskih virov;
- izboljšanje stanja biotske in genske raznovrstnosti;
- spodbujanje trajnostnega kmetovanja;
- prilagajanje podnebnim spremembam.

Višina plačila (60 % višine plačila, izračunane po modelni kalkulaciji): 136,38 EUR/hektar letno.

Podatki iz subvencijske kampanje 2015 (stanje 12.6.2015)

Zahteva	Št. KMG	Površina (ha)	Plačilo (EUR/ha)
Poljedelstvo in zelenjadarstvo			
POZ_KOL	2.797	59.650	114,78
POZ_NMIN	2.797	59.650	22,62
POZ_NIZI	465	17.575	95,28

Zahteva	Št. KMG	Površina (ha)	Plačilo (EUR/ha)
POZ_POD	599	4.127	126,00
POZ_KONZ	278	8.567	40,68
POZ_ZEL	962	8.604	113,88
POZ_NEP	43	840	93,60
Hmeljarstvo			
HML_POKT	39	584	100,80
HML_NMIN	39	584	22,86
HML_NIZI	31	387	95,34
Sadjarstvo			
SAD_EKGN	238	981	69,24
SAD_POKT	45	103	114,96
Vinogradništvo			
VIN_EKGN	540	3.055	
nagib do 35 %			76,80
nagib nad 35 %			96,96
VIN_POKT	144	587	
nagib do 35 %			105,42
nagib nad 35 %			171,12
VIN_MEDV*			
nagib do 35 %	/	/	105,42
nagib nad 35 %	/	/	171,12
Trajno travinje I			
TRZ_I_NIZI	24	310	38,52
Trajno travinje II			
TRZ_II_NIZI	34	399	41,64
Posebni traviščni habitati			
HAB_ORGG	569	3.418	25,60
Vodni viri			
VOD_ZEL	1.907	28.039	189,90
VOD_NEP	39	1.225	156,00
VOD_POD	764	7.578	210,00

Zahteva	Št. KMG	Površina (ha)	Plačilo (EUR/ha)
Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri			
KRA_OGRM	30	596	119,90
KRA_VARPA*	/	/	112,60
KRA_VARPP	12	559	107,60
Planinska paša			
KRA_CRED	24	881	64,30
KRA_PAST	105	4.679	112,60

* V letu 2015 se zahteva ni izvajala (vstopi niso bili mogoči).

»Habitatni ukrepi«

Zahteva	Št. KMG	Površina (ha)	Plačilo (EUR/ha)
Posebni traviščni habitati			
HAB_KOS	569	3.418	
HAB1			238,20
HAB2			157,50
HAB_ORGG	569	3.418	25,60
HAB_MRVA	228	1.079	7,10
HAB_NPAS	98	596	42,50
Traviščni habitati metuljev			
MET_KOS	199	513	
MET1			238,20
MET2			142,20
MET_NPAS	88	251	28,70
MET_MRVA	46	138	8,10
Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov			
VTR_KOS	179	1.099	
VTR1			258,40
VTR2			158,20
VTR_NPAS	31	361	20,10
Steljniki			

Zahteva	Št. KMG	Površina (ha)	Plačilo (EUR/ha)
STE_KOS	8	15	
STE1			238,20
STE2			138,00
STE_NPAS	5	11	20,10

Območja:

- HAB1: evidenca ekološko pomembnih območij posebnih traviščnih habitatov, ki vključuje območja Pregara – travišča, Bela Krajina, Dobljica, Haloze –vinorodne, Ličenca pri Poljčanah, Mura, Drava, Goričko, Notranjski trikotnik, Vrbinja, Trnovski gozd – Nanos, Sava Medvode – Kresnice, Ljubljansko barje, Bohor, Marindol, Osrednje Slovenske gorice, Dravinja s pritoki, Reka, Krakovski gozd – Šentjernejsko polje;
- HAB2: evidenca ekološko pomembnih območij posebnih traviščnih habitatov, ki vključuje ekološko pomembna območja posebnih traviščnih habitatov, ki niso območja iz prejšnje alineje;
- MET1: evidenca ekološko pomembnih območij traviščnih habitatov metuljev, ki vključuje območja Cerovec, vinorodne Haloze, Libanja, Volčke, Ličenca pri Poljčanah, Mura, Goričko, Reka, Dolina Vipave, Trnovski gozd – Nanos, Javorniki– Snežnik, Notranjski trikotnik, Ljubljansko barje, Osrednje Slovenske gorice, Dravinja s pritoki;
- MET2: evidenca ekološko pomembnih območij traviščnih habitatov metuljev, ki vključuje ekološko pomembna območja traviščnih habitatov metuljev, ki niso območja iz prejšnje alineje;
- VTR1: evidenca območij pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov, ki vključuje območja Snežnik – Pivka, dolina Reke, Ljubljansko barje, Planinsko polje;
- VTR2: evidenca območij pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov, ki vključuje območja pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov, ki niso območja iz prejšnje alineje;
- STE1: evidenca ekološko pomembnih območij steljnikov, ki vključuje območje Ljubljanskega barja;
- STE2: evidenca ekološko pomembnih območij steljnikov, ki vključuje ekološko pomembna območja steljnikov, ki niso območja iz prejšnje alineje.

Poročilo o realizaciji instrumenta »Izvajanje Skupnega temeljnega rejskega programa za pasme goved in drobnice« (OKM-1) Operativnega programa ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020 (OPTGP 2020) za področje govedoreje

Skupni temeljni rejski program (STRP) določa potrjene rejske programe, ki se po Zakonu o živinoreji izvajajo kot javna služba strokovnih nalog v živinoreji. Namenjen je zagotavljanju genetske variabilnosti in splošnemu napredku živinoreje ter ohranjanju potrebnega števila plemenskih živali. Gre za naloge, ki prispevajo tudi k zmanjševanju izpustov toplogrednih plinov. Zaradi tega je bil instrument »Izvajanje Skupnega temeljnega rejskega programa za pasme goved in drobnice« vključen tudi v OPTGP 2020. Instrument prispeva k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov (metana in didušikovega oksida) prek zagotavljanja učinkovite reje, ki zmanjšuje izpuste na enoto prirejenega mleka in mesa.

Najpomembnejše aktivnosti STRP, ki prispevajo k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov, so:

- zagotavljanje genetskega napredka in primerne plemenskega materiala za učinkovito rejo ob upoštevanju razmer za rejo (okoljskih in socioekonomskih),
- informiranje rejcev o poreklu in genetski vrednosti plemenskih živali,
- informiranje rejcev o uspešnosti reje in možnosti za izboljšanje učinkovitosti reje, vključno s podatki o izpustih toplogrednih plinov na posameznih kmetijah.

Zagotavljanje genetskega napredka in primerne plemenskega materiala za učinkovito rejo goved

Genetski napredek temelji na odbiri najboljših živali, ta pa je mogoča le ob poznavanju plemenskih vrednosti živali za posamezne lastnosti. V letu 2014 je bilo v ta namen:

- V okviru kontrole prireje mleka so bili pridobljeni mesečni podatki o plodnosti, mlečnosti in sestavi mleka za 80.708 molznic, ki predstavljajo 79,5 % vseh molznic v Sloveniji. Delo je potekalo na 3.873 kmetijah. Skupaj je bilo opravljenih 803.480 meritev količine mleka in analiz vzorcev mleka na vsebnost maščob, beljakovin, sečnine in somatskih celic. Podatki so bili obdelani in rezultati poslani rejcem v nekaj dneh po opravljeni kontroli.
- V okviru kontrole prireje mesa je bilo v 35 rejah krav dojilj opravljenih 2.976 tehtanj živali.
- Na testnih postajah je bilo v preskušanju 208 bikcev iz načrtnega parjenja elitnih bikov in bikovskih mater.
- Za lisasto pasmo je bilo izvedeno preskušanje potomcev bikov v pitanju (10.300 različnih meritev).
- Na podlagi zajema podatkov z linije klanja in podatkov centralne podatkovne zbirke GOVEDO je bila ocenjena hitrost rasti in/ali klavna kakovost za 83.079 goved.

Na podlagi zbranih podatkov so bile izračunane plemenske vrednosti za lastnosti mlečnosti, zunanosti in za funkcionalne lastnosti. Odrano je bilo 324 plemenjakov za osemenjevanje in pripust.

Informiranje rejcev o poreklu in genetski vrednosti plemenskih živali

Za učinkovito prirejo kravjega mleka in govejega mesa je pomembno širjenje genetskega napredka. Zaradi uvedenega sistema osemenjevanja so za širjenje genetskega napredka pomembne predvsem informacije o moških živalih. Med aktivnostmi v letu 2014 izpostavljam naslednje:

- izdaja kataloga bikov za osemenjevanje v knjižni obliki in na plakatu,
- delovanje spletnega kataloga bikov (biki za osemenjevanje in naravni pripust),
- delovanje spletne aplikacije »Načrtno parjenje«, ki omogoča iskanje najprimernejših plemenjakov za osemenjevanje posameznih plemenic.

Informiranje rejcev o uspešnosti reje in možnosti za izboljšanje učinkovitosti reje, vključno s podatki o izpustih toplogrednih plinov na posameznih kmetijah

Poleg dobre genetske vrednosti, je za učinkovito rejo pomembna tudi ustrezna oskrba živali na kmetijah. V okviru kontrole prireje mleka se zbirajo tudi podatki, ki jih je mogoče uporabiti pri vodenju črede. Te podatke dobijo rejci sproti (vsak mesec) po pošti, prek spletne strani po elektronski pošti ali z SMS. V sistem je bilo leta 2014 vključenih 3873 kmetij. Z vidika izpustov toplogrednih plinov so pomembne predvsem informacije, na podlagi katerih je mogoče sproti odpravljati napake pri reji:

- mlečnost, ki je neposreden kazalec učinkovitosti reje in s tem posreden kazalec izpustov toplogrednih plinov na enoto prirejenega mleka (na ravni posameznih živali),
- vsebnost sečnine v mleku, ki je kazalec primernosti krmnih obrokov z vidika vsebnosti in kakovosti beljakovin (na ravni posameznih živali) in je povezana z izpusti metana in didušikovega oksida,

- razmerje med maščobami in beljakovinami v mleku (na ravni posameznih živali), ki je kazalec oskrbljenosti molznic z energijo in strukturno vlaknino in je povezano predvsem z izpusti metana,
- vsebnost somatskih celic v mleku (na ravni posameznih živali), ki so indikator zdravja vimena, prek mlečnosti pa vplivajo tudi na učinkovitost reje in z njo povezane izpuste toplogrednih plinov.

Z namenom motiviranja rejcev v smeri zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov so bile pripravljene ocene izpustov pri priraji mleka in govejega mesa na ravni posameznih kmetij. Za rejce je bil urejen spletni dostop do teh podatkov. Iz tabelaričnih in grafičnih prikazov so razvidni tudi trendi na kmetiji.

Poročilo o realizaciji instrumenta »Izvajanje Skupnega temeljnega rejskega programa za pasme goved in drobnice« (OKM-1) Operativnega programa ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020 (OPTGP 2020) za področje Drobnice

Pri zmanjšanju emisij toplogrednih plinov je poleg ukrepa PRP 2014-2020 pomembno tudi izvajanje dela javne službe znotraj rejskih programov pri drobnici. Naloge rejskih programov se izvajajo preko skupnega temeljnega rejskega programa (STRP). Naloge STRP do sedaj niso vključevale posebnih ukrepov vezanih direktno s kazalniki na zmanjševanje toplogrednih plinov, bile pa so usmerjene v sonaravno in učinkovito rejo in tako prispevale k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov. Spremljali so se kazalniki priraje, ekološka reja in dobrobit živali. Naloge rejskega programa so tudi prenos znanja v prakso, saj se rezultati raziskav in rezultati plodnosti, mlečnosti predstavijo javnosti in rejcem.

Eden od pomembnih ciljev rejskega programa pri drobnici je ohranjanje ali povečevanje števila živali po posamezni pasmi ovc in koz. Predvsem avtohtone pasme drobnice s svojim načinom reje pripomorejo k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov, saj se dobro prilagajajo okoljskim spremembam. V letu 2014 je bilo v rejski program vključenih 18.300 ovc in koz pri katerih se je spremljala kontrola porekla in proizvodnje.

Mlečnost je neposreden kazalec učinkovitosti reje in s tem posreden kazalec izpustov toplogrednih plinov na enoto prirejenega mleka. Povprečna prirejena količina mleka pri kozah je bila v letu 2014 446 kg s 3,2% maščobe in 3,0% beljakovin v mleku. Pri ovcah smo v letu 2014 zabeležili v povprečju 198 kg mleka v laktaciji s povprečno vsebnostjo 6,3% maščobe in 5,3% beljakovin.

Plodnost tropa je odraz tehnologije reje. Letu 2014 so imele ovce, ki so bile vključene v kontrolo porekla in proizvodnje, v povprečju 1,29 rojenih in 1,25 živorojenih jagnjet v gnezdu. Pri kozah je bilo število rojenih kozličev v gnezdu 1,6 in 1,52 živorojenih.

Na podlagi zbranih podatkov so bile izračunane plemenske vrednosti za lastnosti mlečnosti. Za širjenje genetskega napredka so pomembne odbrane živali, še posebej moške živali. Plemenjaki za naravni pripust so odbrani, priznani in ocenjeni.

Poleg ohranjanja genetske variabilnosti s pasmami drobnice je drobnica najboljše orodje za preprečevanje zaraščanja. Pomembno je zagotavljanje genetskega napredka in odbira najboljšega plemenskega materiala ter določanje plemenske vrednosti.

Poročilo o delu Javne službe kmetijskega svetovanja (JSKS) (instrument OKM-2 OP TGP 2020) na področju zmanjševanja toplogrednih plinov (TPG)

Večina nalog, ki jih opravlja JSKS v okviru tehnološkega svetovanja, je bolj ali manj povezanih s posledičnim zmanjšanjem izpustov TPG. K zmanjševanju izpustov TPG pomembno prispevata tehnologija reje in prehrana rejnih živali. Pri tem se srečujemo z novim izzivom, saj je do sedaj veljalo, da je mogoče večino onesnaženj iz kmetijstva rešiti z ekstenzifikacijo kmetijske pridelave in prireje, pri reševanju problema emisij TPG pa se srečujemo z dejstvom, da so pri ekstenzivni reji domačih živali, emisije na enoto proizvoda večje kot pri intenzivni reji. K zmanjšanju emisij TPG pomembno doprinesejo tudi ustrezna obdelava tal, optimalno gnojenje, ukrepi za ohranjanje rodovitnosti tal, skrb za ustrezen krogotok hranil na kmetijskem gospodarstvu idr.

V letu 2015 je JSKS aktivno sodelovala pri pripravi operacij v okviru Programa razvoja podeželja za obdobje 2015-2020 in veliko časa namenila spodbujanju kmetov k vključevanju v ukrep Kmetijsko okoljska podnebna plačila 2015 – 2020 (KOPOP), ki preko različnih operacij pomembno prispeva tudi k zmanjševanju izpustov TPG. Tudi kmete, ki niso vključeni v ukrep KOPOP smo spodbujali k tehnologijam in praksam, ki zmanjšujejo izpuste TPG:

- ✓ Na območjih, kjer je to primerno, smo spodbujali k zmanjšani obdelavi tal, to je obdelavi tal brez oranja in direktni setvi (konzervirajoča obdelava tal).
- ✓ Za optimizacijo gnojenja in posledično zmanjšanje izpustov TPG, smo svetovali kmetom časovno in količinsko natančno odmerjanje hranil. V ta namen smo svetovali gnojenje na podlagi kemičnih analiz tal in pripravljali gnojilne načrte. Gnojilne načrte smo izdelovali tako tistim, ki vstopajo v ukrepa KOPOP in EK, kot tudi drugim uporabnikom.
- ✓ Pri gnojenju z živinskimi gnojili smo svetovali, da gnojijo v ustreznem vremenu, t.j. v oblačnem, nevetrovnem vremenu, obenem pa smo jih spodbujali, da za gnojenje s tekočimi živinskimi gnojili uporabljajo stroje z nizkimi izusti TPG (vlečene cevi in vlečene sani, oziroma stroje za direktno inkorporacijo tekočih organskih gnojil v tla) in da gnojila takoj po razvozu na njive zadelajo v tla.
- ✓ Pri gnojenju z mineralnimi dušikovimi gnojili smo z namenom optimalnejše aplikacije dušika in čim manjših izgub, svetovali ciljno dognojevanje z dušikom na podlagi N-min analiz oziroma hitrih talnih in rastlinskih nitratnih testov, ki smo jih za kmete tudi opravljali. Svetovali smo jim, da razdelijo potreben odmerek dušika na več odmerkov in da ob dognojevanju dušikova gnojila zadelajo v tla s česanjem oziroma okopavanjem.
- ✓ Svetovali smo tehnologije, ki pomembno prispevajo k ustreznemu krogotoku hranil in povečujejo rodovitnost tal; v ta namen smo pripravljali večletne načrte kolobarja z bilancami hranil, kjer so upoštevane te zakonitosti. Posebej smo opozarjali na pomembnost vključevanja metuljnic v kolobar, kar prispeva k zmanjševanju gnojenja z mineralnimi dušikovimi gnojili, to pa posredno tudi k zmanjševanju izpustov TPG.
- ✓ Kjer je možno, smo svetovali trajno zatravitev njiv, poleg tega smo opozarjali na pomen stalne pokritosti tal z zeleno odejo.
- ✓ Po žetvi smo svetovali minimalno obdelavo strnišč in takojšnjo setev dosevkov. Še posebej pomembni pri tem so tisti, ki jih sejemo za podor. S setvijo le teh namreč prispevamo k povečanju humusa v tleh in s tem rodovitnosti, obenem pa k zmanjšanemu gnojenju.
- ✓ JSKS je nudila svetovanje na področju prehrane govedi, drobnice, reje prašičev, in ostalih rejnih živali, ki temelji na pomenu analize krme in pripravi optimiranih krmnih obrokov za posamezne živalske vrste. Ustrezno pripravljene krmne obroki zmanjšujejo izpuste TPG (metana in didušikovega oksida) in amonijaka v okolje.
- ✓ Rejce smo vseskozi usmerjali s priporočili z vidika dobrobiti živali in biovarnosti za optimizacijo prireje po posameznih kategorijah živali ter priporočili za izboljšanje skladiščenja živinskih gnojil ter obnove ali izgradnje hlevov z novimi, učinkovitimi tehnologijami za zmanjšanje TPG emisij in zmanjšane porabe energije.
- ✓ Rejce smo seznanjali z izbiro ustreznih pasem in plemenske vrednosti ter postopki obvladovanja boleznih in reprodukcije.
- ✓ Podane so bile tudi informacije glede ustreznih načinov reje s poudarkom na paši, učinkovitosti kroženja dušika v kmetijstvu ter varstvu rejnih živali pred boleznimi.
- ✓ JSKS je pripravila številna tehnološka navodila, ki vodijo v tehnologijo z manjšim izpustom TPG kot npr.: Setev rastlin za podor, Neprezimni medonosni posevki, Ozelenitev njivskih površin, Gnojenje travinja s tekočimi organskimi gnojili, Vzreja in prehrana plemenskih telic, Tehnološka navodila za

vzrejo telet, Optimiranje krmnih obrokov za pitance, Normativne vrednosti zoohigijenskih in tehnoloških normativov za krave molznice, Vpliv zelene krme in paše na prehransko kakovost mleka ter druga priporočila, ki pridelovalcem in rejcem predstavljajo pripomoček pri optimizaciji kmetovanja in izvajanju ustreznega menedžmenta reje.